

BORIS JESIH

17. koroški kulturni dnevi

(Celovec, 27.–28. 12. 1985)

Že sedemnajstič se so zbrali strokovnjaki, politični delavci, študentje, dijaki in vsi drugi, ki so kakorkoli povezani s koroško manjšinsko problematiko, na najuglednejši znanstveni kulturni pa tudi politični prireditvi, ki jo organizirajo koroški Slovenci. Vsekakor pobudniki prvih kulturnih dnevov pred šestnajstimi leti niso predvidevali, da se bo prireditev razvila v tako trajno in kvalitetno obliko znanstvenega obravnavanja problematike koroških Slovencev. Seveda je imela prireditev od začetka pa do danes svoje vrhunce in padce. Za zadnje lahko zanesljivo trdimo, da pomenijo enega teh vrhuncem. Pri tem se sklicujemo predvsem na dejstvo, da se je lanskoletnih kulturnih dnevov, tudi sicer vedno relativno dobro obiskanih, udeležilo res veliko ljudi. Po nekaj letih slabšega obiska, dodatno spodbujenega z »depozitnim«
zanimanjem udeležencev s te strani meje, smo bili tokrat priče številni in strokovno podkovani publiki, in sicer na vseh osmih predavanjih, kolikor se jih je zvrstilo v dveh dneh.

Vsekakor je bila udeležba iz SR Slovenije nekaj manjša kot v prejšnjih letih. Prireditve tudi tokrat ni pritegnila širšega kroga nemško govorečih udeležencev, kar pa si lahko pojasnimo tudi z dejstvom, da so bile v Avstriji tačas že novoletne počitnice.

Čeprav se je prireditev začela z izvrstnim predavanjem dr. Erika Prunča, slavista in profesorja na graški univerzi, ki je govoril o problemih zgodnje otroške dvojezičnosti (oz. celo trojezičnosti – in to na podlagi izkušnje iz njegove družine), je bil eden redkih očitkov zadnjim kulturnim dnevom, ki mu lahko pritrdimo, da je bila preveč zastopljena trenutno najbolj pereča pro-

blematika – dvojezično šolstvo. Prunč je s predavanjem, ki ga je dopolnil z videofilmom, spet dokazal, da dvojezičnost oz. v njegovem primeru celo trojezičnost, v normalnih pogojih in z ustreznim pristopom k otroku ni nobena ovira za otrokov razvoj, temveč celo prednost. Seveda se pa moramo zavedati tega, kar je poudaril tudi sam predavatelj, da opisani primer zaradi specifičnih okoliščin (čisto nemško okolje, družina intelektualcev) ne more biti model za uvajanje dvojezičnosti tudi drugod oz. povsod. Kljub temu je bilo njegovo izvajanje pomembno predvsem zaradi predloženega dokaza, da je večjezična vzgoja možna v različnih situacijah, in to ne glede na probleme, ki se pri tem pojavljajo.

Dvojezičnosti je bilo namenjeno tudi drugo predavanje, Problemi dvojezičnega dogovora, ki ga je imel docent z ljubljanske fakultete dr. Janez Dular. Svoje ugotovitve je gradil na podlagi ankete, ki jo je izvedel v Sloveniji, na Tržaškem in Koroškem, in na izkustvu iz proučevanja dvojezičnosti v Porabju in Prekmurju.

Jezik in denunciacija – retorika in klišeji propagande za nemško Koroško je naslovil predavanja dr. Gero Fischer z Dunaja. Analiziral je pojmovne oznake v koroškem časopisu in glasilu koroškega Heimatdiensta »Ruf der Heimat«. Pri tem je izhajal predvsem iz vsebin, ki so bile značilne že za nacionalsocializem. Načistična obremenjenost se kaže tudi v napadih na antifasiste, v antikomunizmu, v priznavanju pripadnosti nemškemu narodu, biologističnih tendencah, negiranju razrednega boja, v emocionalno opredeljeni propagandi, grožnjah, nasilju, žigosanju nasprotnikov ter v sovraštvu do tujcev, intelektualcev in narodnih manjšin. Vse to je dostikrat skrito pod krinko lažne demokratičnosti. Koroški grozi »slovenizacija«, vse Slovence pa najlažje postaviš na rob družbenega dogajanja, če jih označiš za komuniste. Vse to pa, je menil Fischer, ne vpliva samo na slabšanje stanja manjšine, ampak je od tega odvisen tudi nadaljnji politični razvoj na Koroškem.

Vsekakor je bilo predavanje dr. Vladimira Klemenčiča iz Ljubljane (Avstrijski popis prebivalstva 1981 in Slovenci na Koroškem) višek 17. koroških kulturnih dnevo. Tokrat je eden najboljših poznavalcev problematike popisa prebivalstva na Koroškem posebno pozornost posvetil metodologiji izvajanja popisov. Pri tem je s podatki in znanstveno utemeljeno prikazal neustreznost in neuporabljivost metodologije, ki jo je Avstrija uporabljala pri popisih prebivalstva, ko je npr. popisovala prebivalstvo glede na njegov pogovorni jezik, kar med drugim tudi ne more biti ustrezen kriterij za ugotavljanje narodnosti. V svoji analizi je dr. Klemenčič jasno dokazal, da popisi v absurdnosti nekaterih podatkov zgubljajo tudi svojo verodostojnost. Predavatelj je nanizal zadosti dejstev, nad katerimi bi se morala zamisliti tudi uradna avstrijska stran, katere namen, t. j. popolno asimilacijo Slovencev na Koroškem, je dr. Klemenčič v svojem predavanju zelo prepričljivo dokazal. Molk – vsaj strokovne javnosti – pač ne more biti dokaz, da nima prav.

Drugi dan so prireditelji namenili bolj splošnim temam (z izjemo ene same). V uvod nam je prof. dr. France Bučar iz Ljubljane »natrosil kup neizklesanega kamenja«, kot se je izrazil eden od udeležencev o predavanju, ki naj bi govorilo o Bodočnosti majhnih narodov – podmenu številčnosti za njihov obstoj in razvoj. Avtor je izhajal iz domnevne vse večje emancipacije posameznika v sodobni družbi, predvsem družbi zahodnega tipa, ki s tem spodbuja tudi vse večjo nacionalno emancipacijo, kar se posebej odraža pri malih narodih, katerih pomen v sodobnem svetu vse bolj narašča. Prav v tej točki sta ga na nek način zavrnila naslednja dva referata, ki sta govorila o problemih informacijske družbe. Velik del predavanja pa je dr. Bučar posvetil kritiki možnega obstoja in razvoja narodov v državah realnega socializma, ki na podlagi marksistično leninistične doktrine reševanja nacionalnega vprašanja ne vpeljuje nič drugega, kot sodoben in za danes zastarel newtonsko-cartesijanski sistem upravljanja z ljudmi. Enakost se v teh državah omejuje zgolj na administrativno enakost. To velja po Bučarju tudi za Jugoslavijo, saj je prevzela leninistični vzorec reševanja nacionalnega vprašanja. Bratstvo in enotnost pa sta v Jugoslaviji samo razglašena. Jugoslavija ne more biti

skupnost narodov, ampak le unitarna država. To je povzetek samo nekaterih med številnimi polemičnimi in vprašljivimi tezami,¹ ki jih je nanizal predavatelj; pri tem se ne moremo znebiti občutka, ki ga je potrdila tudi diskusija, da Bučar v svojem predavanju še sam ni imel jasno izdelanih predstav o temi, ki bi jo naj predstavil. Prav zavrnitev predavanja s strani nekaterih vidnih avstrijskih strokovnjakov (G. Fischer) pa je dokazala, da tudi njegov namen, da bi to tematično predstavil v drugačnem političnem in miselnem prostoru, ni naletela na pričakovan odmev. Vsekakor pa je gotovo, da je imela uvrstitev Bučarjevega predavanja v program 17. koroških kulturnih dnevo negativen rezultat predvsem za koroške Slovence. Očitno jim je napravil medvedjo uslugo, kar se je pokazalo tudi v pisanju nekaterih koroških in avstrijskih časopisov o kulturnih dnevih.

Problematiko moderne dobe oz. informacijsko družbo in computersko tehniko sta obravnavala mag. Marjan Krisper in dr. France Križaj iz Ljubljane. Prav tako je bilo izredno zanimivo zadnje predavanje o varstvu osebnih podatkov, ki ga je podal dr. Pavel Apovnik, sicer na avstrijskem primeru, kar pa je bilo vsekakor zanimivo tudi za poslušalce, ki smo prišli s te strani meje.

Če strnemo ta naš zapis še s kratko subjektivno oceno 17. koroških kulturnih dnevo, lahko zapišemo:

- da so pomenili zadnji kulturni dnevi v nekem smislu renesanso prireditve, vsaj po izrednem zanimanju zanjo;

- da smo kljub zanimivi tematiki, ki je bila predstavljena, pogrešali malo več pereče sodobne manjšinske problematike;

- da bi verjetno morali kulturni dnevi kot osrednja kulturno-znanstvena in politična prireditve koroških Slovencev obravnavati oz. vključiti v program tudi prikaz trenutnega političnega položaja narodne skupnosti;
- da se je tudi nemanjšinska tematika tokrat uspešno vključila v program, kar se je pokazalo tudi pri obisku predavanj;

- kulturni dnevi so dokazali, da se tudi med koroškimi Slovenci nezadržno širi krog mladih intelektualcev, ki se aktivno vključujejo v raziskovanje in reševanje koroške manjšinske problematike.

¹ Udeleženci žal nismo imeli na voljo teksta Bučarjevega predavanja, tako da nam ni mogoče izčrpnje predstaviti nekaterih njegovih tez.